

7. Wołyń w liczbach. Zbiór tablic statystycznych, dotyczących województwa Wołyńskiego. Pod redak. S. Witkowskiego i S. Landy. Łuck, 1939. 65 s.

Івахів Назарій Андрійович,
*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Науково-навчального інституту міжнародних відносин та
національної безпеки, Національного університету
«Острозька академія», м. Острог*

ПАТРІАРШЕ СЛУЖІННЯ ВОЛОДИМИРА (РОМАНЮКА) В КОНТЕКСТІ СТАНОВЛЕННЯ УПЦ КИЇВСЬКОГО ПАТРІАРХАТУ (1993–1995 РР.)

Період патріаршого служіння Володимира (Романюка) у 1993–1995 роках є надзвичайно важливим етапом в історії розвитку українського православ'я. Його обрання Патріархом Київським і всієї Руси-України відбулося в умовах складної релігійної та суспільно-політичної трансформації. Служіння Володимира (Романюка) було спрямоване на укріплення новоутвореного Київського Патріархату, забезпечення єдності українського православ'я, налагодження міжнародних зв'язків і відновлення духовного авторитету Церкви в посттоталітарному суспільстві.

25 червня 1993 року Володимира Романюка обрали Місцеблюстителем Патріаршого престолу, а вже в жовтні він став другим Патріархом Київським і всієї Руси-України [1]. Цей вибір мав не лише церковне, а й символічне значення: українське суспільство не довіряло єпископам із минулим у РПЦ (які беззаперечно мали зв'язки з КДБ), побачило у Володимирові моральний авторитет та те що йому довіряють люди [2, с.196].

Як згадував його син Тарас, сам владика не прагнув цієї посади. У нього було слабе здоров'я, не було житла, політичного прикриття, але він не відмовився, коли Собор його обрав [3, с.123]. Таке рішення розглядалося як компроміс у конфлікті між УАПЦ і митрополитом

Філаретом, який мав сильні амбіції, але не мав достатньої підтримки серед автокефального духовенства, через своє минуле в Російські православні церкви.

У зверненні Собору до представників діаспори митрополит Філарет особливо наголосив, що на Патріарха обрану людину з доброю репутацією, колишнього політв'язня, що карався два десятки років у нетрях Колими, Мордовії та Якутії [4, арк.169].

Уже з перших тижнів після інтронізації Патріарх Володимир опинився перед складною ситуацією: з одного боку, церква ще не мала чітко встановленої структури, з іншого — всередині Патріархату почали загострюватися конфлікти навколо особистості митрополита Філарета (Денисенка).

У вересні 1993 року представники УАПЦ, що не прийняли об'єднання і те, що адміністративним апаратом Церкви, не офіційно очолював митрополит Філарет. Вони скликали альтернативний Собор і звинуватили нову структуру в залежності Філарета. Таким чином, новостворена УПЦ КП ще не встигла зміцнитися, як уже стикнулася з розколом [4, арк.88].

У період патріаршества Володимира розпочалася активна діяльність у сфері церковної просвіти, духовного відродження та організації богословської освіти. Значним досягненням стало відкриття філософсько-богословського факультету на базі Чернівецького національного університету, участь у якому Патріарха засвідчила його стратегічне бачення розвитку церковного інтелектуального потенціалу [5].

Значну увагу предстоятель приділяв духовному вихованню молоді. Під його патронатом було проведено конкурс «Бог є Любов», що став важливим символом посттоталітарного релігійного пробудження українського суспільства. [6, с.129] У Львові владика став ініціатором заснування «Легіону святиителя Іларіона», основною метою якого було духовно-моральне виховання, богословська освіта та відродження традицій [9].

Попри намагання побудувати конструктивний діалог із владою, відносини між УПЦ КП та державними інституціями залишалися

напруженими. Патріарх Володимир неодноразово виступав із критикою дій урядовців, зокрема у питаннях нерівного ставлення до конфесій, розподілу храмового майна та легітимації Московського Патріархату. Його звернення до президента та голови Верховної Ради щодо повернення церковних об'єктів залишилися без відповіді [4, арк.171 – 172].

У 1994–1995 рр. було налагоджено активну співпрацю з українськими громадами в діаспорі. До складу УПЦ КП увійшли західноєвропейські та канадські єпархії, очолювані митрополитом Євлогієм (Геслером). [10, с.20] Патріархом було здійснено візити до Франції, Німеччини, Австрії, де відбувалися пастирські зустрічі, богослужіння, діалог із місцевими релігійними колами [4, с.175].

Разом із тим, окремі громади української діаспори, особливо в США, обрали шлях юрисдикції Константинопольського Патріархату. Вселенський Патріарх Варфоломій I неодноразово наголошував на потребі єдності українських православних структур як умови їх канонічного визнання, що залишалося неподоланою перешкодою [10, с. 66].

Однією з найбільших проблем патріаршества Володимира був конфлікт із митрополитом Філаретом, який продовжував зосереджувати владу в своїх руках. У травні 1995 року Патріарх видав указ про усунення Філарета з посади заступника, але той відмовився підкоритися, стверджуючи, що його призначено рішенням Собору [8].

У церкві фактично почався внутрішній розкол – богослужіння звершувалися окремо, духовенство розділилося на два табори. Лише наприкінці червня 1995 року вдалося досягти часткового примирення.

Фізичний стан Патріарха стрімко погіршувався: він переніс кілька інфарктів, тривалий час лікувався у «Феофанії». Проте продовжував працювати, підписував укази й підтримував зв'язок із єпархіями. Його оточення зауважувало емоційне виснаження та розчарування через атмосферу недовіри і боротьби за владу [3, с.137].

Улітку 1995 року він здійснив останній закордонний візит до Німеччини, Бельгії та Австрії. А вже через кілька тижнів, 14 липня, Патріарх Володимир відійшов у вічність [3, с.156].

Література

1. Постанови Священного Синоду Української Православної Церкви Київського Патріархату. *Православний вісник*. 1993. № 7-9. С. 2–3.
2. Башинський С. Українська Церква: заборонена історія. Київ: Гамазин, 2024. 300 с.
3. Романюк Т. Патріарх Володимир, або спогади про батька: Докум. нарис. Косів: Пис. Камінь, 2019. 184 с.
4. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України Ф. №4648 “Рада у справах релігій при Кабінеті Міністрів України та її попередники: уповноважені Ради в справах релігій при Раді Міністрів СРСР по УРСР (об’єднаний фонд)”. Оп. 7 Спр.696 “Документи місцевих державних органів релігійних організацій про про процеси, що відбуваються у православній релігій (УПЦ, УАПЦ, УПЦ КП) у 1993р. Т.2” – 1993 р. 179 арк.
5. Історія Богословського відділення. Богословське відділення. URL: <https://bogoslov.cv.ua/index.php?id=192&action=art> (дата звернення: 01.05.2025).
6. Зінчук Д. Релігійна та громадсько-політична діяльність Патріарха Київського і всієї Руси-України Володимира (Василя) Романюка. Івано-Франківськ: Третяк І.Я., 2009. 280 с.
7. Омелян М. Святійший Патріарх Київський і всієї Руси-України Володимир: магістерська робота: 041. Київ, 2010. 137 с.
8. Драбинко А. Православие в посттоталитарной Украине (вехи истории). Киев: Свято-Успенской Киево-Печерской Лавры, 2002. URL: <https://pereyaslav-eparchia.kiev.ua/arkhierej/statti-ta-rozdumy/395-aleksandr-drabinko-pravoslavie-v-posttotalitarnoj-ukraine-vekhi-istorii#4-5> (дата звернення: 29.04.2025).
9. Лупинос А. Архіви Форумів Майдану. Твори з політичної спадщини Анатолія Лупиноса. Майдан. URL: <https://maidan.org.ua/arch/lib/1109344642.html> (дата звернення: 01.05.2025).
10. Хомчук О. Українська Православна Церква в США - з Києвом чи Істамбулом. Чикаго, 1997. 152 с.